

JOCUL ȘI JOCUL POLITIC

Este artistul, prin excelență, un individ apolitic? Aș spune că, dimpotrivă, artistul este un individ politic prin excelență și apolitic prin excepție. El e, în general, o reprezentare, o exponență, o esență a omului contingent, iar contingența presupune, între alte dimensiuni, și pe cea politică (de la polis = cetate), cu alte cuvinte, o dimensiune **civică**. Artiștii străini de pulsul cetății sunt chiar mai rari decât cei chemați la administrarea cetății, iar aceia care își fac un titlu de glorie din apolitism sunt, de cele mai multe ori, scufundați în politică până-n gât. Există două moduri fundamentale de a fi politic: un mod activ și unul pasiv, cel activ – care poate conduce la activism politic – fiind parcă mai autentic, mai sincer decât cel pasiv, care e, uneori, criptic, alteori duplicitar. În definitiv, omul liber al civilizației moderne, încă din vremea democrației ateniene, este homo politicus, implicat în deciziile și în soarta cetății. Artistul nu poate fi esențialmente altfel.

Asistăm, de la o vreme, la mici partide polemice între grupuri pe care le-aș numi mai curând **diverse** decât **adverse**, fiecare declarându-se apolitic și acuzându-l pe celălalt de atitudine politică, de parcă aceasta ar fi un soi de boală rușinoasă și nocivă pentru societate. Firește că nici unul dintre partenerii angajați în polemică nu este apolitic, așa că ambii sunt la fel de „bolnavi”, fiecare crezându-se însă perfect „sănătos”. Y spune: „X mă acuză că aș fi politic. Nu-l adevărat! El e politic!” Ca și cum n-ar putea fi la fel de valabile ambele aserțiuni... Înainte de 1989, și unii, și ceilalți urau totalitarismul și cenzura și, chiar dacă n-o făceau între aceleași coordonate și cu aceeași intensitate, simțeau un curent de simpatie reciprocă solidarizându-i subteran. După schimbarea din 1989, opțiunile civice multiplicându-se, ei s-au trezit pe poziții diferite și n-au făcut decât să adâncească, de multe ori artificial, distanța dintre acestea. Delimitarea instituțiilor, diversificarea părerilor și soluțiilor i-au determinat pe unii artiști, fiindte subiective și orgolioase ca orice creator, să se alăture uneia sau alteia dintre instituțiile divergente, intrând, astfel, adesea involuntar, într-o „tabără” sau alta. Câtă vreme taberele sunt eminamente politice, lucrurile se explică, se justifică și se înscriu într-o ordine firească. Când, însă, ele își ies din matca politică și caută să elaboreze sentințe axiologice, aprecieri de valoare, criterii estetice, apare confuzia, debusolarea, arbitrarul. De ce Y ar fi mai puțin valoros, mai puțin talentat și mai puțin expresiv decât X? Numai fiindcă e în altă grupare politică sau, pur și simplu, simpatizează cu ea? Astfel apare premisa unui fals și a unei nedreptăți.

Ce este, în fond, o **implicare** și cât de periculoasă poate fi ea? Ies într-o seară de la un spectacol de teatru și văd, la un moment dat, un grup de oameni bine îmbrăcați (și ei fuseseră spectatori!), împingând o mașină rămasă în pană, probabil din cauza bateriei. Printre cei care împingeau mașina îl

descopăr uimit pe academicianul Nicolae Cajal, un veritabil savant. Nu era mașina lui, nici a unui prieten, rude sau cunoștințe. Era o mașină „oarecare”. Savantul, trecut bine de 75 de ani, simțise nevoia să se **implice**. Cum sfaturile unui specialist în microbiologie n-ar fi urnit automobilul rămas în pană, academicianul a hotărât să facă o treabă mai utilă. Și a **impins**. Intelectualul român (inclusiv artistul creator) poate influența din afară bunul mers al societății, luminile sale fiind, în general, binefăcătoare mai ales pe drumurile neguroase. În anumite împrejurări, totuși, sfaturile, oricât de înțelepte, nu sunt suficiente pentru a urni mecanismul social. Și, atunci, intelectualul se implică, adică **împinge**. Pentru asta nu trebuie condamnat, dacă o face cu bună-credință și într-o direcție fastă. El trebuie admirat, așa cum l-am admirat eu pe academicianul Cajal, pentru curajul de a fi pus umărul, de a se fi implicat.

Cu câțva timp în urmă, fără a privi nici o secundă în altă direcție decât aceea în care privesc acum, îmi exprimam dorința de a-i revedea jucând teatru pe câțiva dintre actorii pe care-i văzusem acționând aproape exclusiv pe scena politică. Bunul meu prieten Ion Caramitru a interpretat dorința mea ca pe un îndemn de a abandona treburile obștești spre a se dedica numai și numai teatrului. „Îmi place foarte mult ceea ce fac acum, mi-a spus el. Mă simt bine.” I-am explicat că nu voiam nicidecum ca el să nu se mai simtă bine renunțând la celelalte activități publice, dar că voiam ca și eu să mă simt bine regăsindu-l pe scenă și că între ele nu există incompatibilitate. A înțeles în cele din urmă că nu mă necăjise opțiunea sa, ci **exclusivismul** acestei opțiuni. Cred în continuare că prezența în Parlament sau în alte posturi de veghe asupra societății a unor oameni de teatru (era vorba atunci, parcă, de Mircea Albulescu, Ștefan Radoff, Dionisie Vitcu, Ion Caramitru și, poate, voi fi avut în vedere și pe alții) este un lucru bun atât pentru instituțiile respective cât și pentru arta românească. Sunt convins că acești oameni de teatru apără (apărau) acolo unde sunt (erau) interesele teatrului, ale creației artistice, ale muncii intelectuale. Știu, de asemenea, că, în orice caz, credibilitatea lor politică sporește prin susținere artistică, fiind vorba de talente reale, și mai știu că publicul de teatru este egoist, lacom, că-i vrea pe actori cât mai mult pentru sine și că oamenii pe care actorii trebuie să-i servească în primul rând și să nu-i dezamăgească în nici un caz sunt spectatorii lor.

Este de așteptat ca actorul care joacă, oricât de bine, rolul de senator, deputat, președinte, vicepreședinte sau secretar să încerce din când în când să joace și rolul de actor. Cred că un intelectual are dreptul, uneori chiar datoria, de a intra – cum zice Andrei Pleșu – în „jocul politic”, dar nu sacrificându-și irevocabil talentul și profesiunea. La urma urmei, și teatrul face parte din viața cetății.